
V Międzynarodowy Kongres Sławistów w Sofii.

Biuletyn Polonistyczny 7/19, 106-116

1964

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

IV, RÓŻNE

V Międzynarodowy Zjazd Słowistów (Sofia 17 - 23 IX 1963)

Z obrad sekcji literaturoznawczej

Literaturoznawcy obradowali w Sofii w czterech równocześnie odbywających posiedzenia grupach ("podsekcjach"): Tematy ogólne - Literatury słowiańskie do końca XVII w. - Literatury słowiańskie XVIII i XIX w. - Współczesne literatury słowiańskie. - Osobno dyskutowane były problemy literacko-językoznawcze.

Niezwykle bogaty ilościowo zestaw tematyczny, jaki ostatecznie w programie Kongresu zmieszczono, zestaw bardzo zresztą zróżnicowany co do wagi i zakresu podjętych zagadnień, siłą rzeczy nie może być omówiony dokładnie w ramach zwięzłego sprawozdania. Poprzestać zatem wypada na stwierdzeniach ogólnych, szczegółowe informacje ograniczając do spraw polonistyczne najbliższych.

Cechą wyraźnie wyróżniającą Kongres sofijski spośród dotychczasowych imprez naukowych tego rodzaju było szerokie uwzględnienie zagadnień porównawczych. Niewątpliwie oddziaływały w tym względzie zarówno dyskusje naukowe w Związku Radzieckim, jak i konferencje komparatystów na Zachodzie. W obradach kongresowych zaznaczyły się w tej dziedzinie trzy główne kierunki: jeden, tradycyjny, określany doraźnie jako kontaktologiczny, skupiał uwagę głównie na różnego rodzaju związkach, wpływach i wzajemnym oddziaływaniu poszczególnych literatur; drugi, widocznie znajdujący się w ofensywie, stawiał problem porównywania, w ściślejszym słowa znaczeniu, literatur metodą typologiczną, wiodącą do ustalania prawidłowości ogólnych, cech wspólnych i specyfiki danych literatur, prądów czy zjawisk literackich; wystąpił wreszcie kierunek trzeci, zmierzający do połączenia obu tendencji. Stanowisko takie reprezentował Frank Wollman (CSRS), który w swoim referacie "Historycznoporównawcze badanie literatur słowiańskich" wskazał słusznie, że analiza typo-

logiczna zaczyna od problematyki literaturoznawczej w ścisłym słowa znaczeniu, a dążąc do wyjaśnienia zbieżności dochodzi nieraz do zagadnienia związków, natomiast we właściwie rozumianej metodzie kontaktologicznej postępowanie rozwija się w przeciwnym kierunku: od faktów kontaktologicznych do ogólnych prawidłowości literackiego rozwoju. Zarówno w dyskusjach komparatystycznych, jak i przy innych okazjach można było obserwować dialog zwolenników strukturalizmu z rzecznikami historyzmu.

Z innych zagadnień ogólnych, jakie wystąpiły w obradach, wspomnieć należy problem prawidłowości rozwoju literatur. Przedstawił go Julius Dolanský (CSRS) w referacie "Wspólne prawidłowości rozwoju literatur słowiańskich i niesłowiańskich", poprzestał jednak tylko na bardzo ogólnych stwierdzeniach, wychodzących z faktów oczywistych. Toteż do szerszej dyskusji nie doszło. Na odcinku rosyjskim temat ten podjął D.D. Błagoj w referacie "Od Puszkina do Majakowskiego (prawidłowości rozwoju literatury rosyjskiej XIX i początku XX w.)".

Ostatecznie więc na tematykę referatów oddziaływały najwyraźniej problemy porównawcze: wzajemne stosunki i związki, paralele literackie, zarówno w kontekście słowiańskim, jak i światowym. Była także dosyć liczna grupa referatów poświęconych wyłącznie danemu piśmiennictwu. Zwracał również uwagę fakt widocznej przewagi zainteresowań nowszymi literaturami słowiańskimi, zwłaszcza dziewiętnastowiecznymi, oraz zwrot ku XX stuleciu; w porównaniu z Kongresem w Moskwie nastąpiło tu dalsze przesunięcie. Specjalnym akcentem obrad poświęconych starszym literaturom było posiedzenie plenarne ku czci Cyryla i Metodego w 1100-lecie powstania pisma słowiańskiego, która to rocznica miała zresztą wpływ na wybór miejsca obrad V Kongresu. Uderzała dalej zdecydowana, a zupełnie zrozumiała, dominacja tematyki rusycystycznej. Z innych literatur słowiańskich stosunkowo wiele uwagi poświęcono polskiej. Z satysfakcją odnotować trzeba szereg wystąpień badaczy obcych, którzy - zwykle w ramach szerszych - uwzględniali także sprawy polskie. W zakresie historii starszych literatur słowiańskich uczynili to J. Hrabák (CSRS) i A. Angyal (Węgry), pierwszy - śledząc stosunek tych literatur do ówczesnej kultury europejskiej szerzonej za pośrednictwem łaciny (do schyłku XVIII w.), drugi - referując główne problemy słowiańskiego baroku literackiego. Z kolei wymienić tu należy tematycznie szeroko zakrojony referat F. Wollmana (CSRS) "Podstawowe problemy dramatu w literaturach słowiańskich XVIII-XIX w.", w którym autor wskazał dwa główne etapy rozwojowego tego rodzaju literackiego w omawianym okresie: 1. powstawa-

nie narodowego dramatu i teatru narodowego, 2. okres tendencyjnego krytycznego realizmu.

Na szerokim tle porównawczym osnuty był referat K. Krejčego "Wielka epika w literaturach słowiańskich XIX stulecia"; wiele miejsca poświęcone w nim twórczości polskiej, uwypuklono doniosłą, w skali słowiańskiej, rolę "Pana Tadeusza".

Z innych wystąpień dotyczących literatur dziewiętnastego wieku kilka jeszcze mogło żywiej zainteresować polonistę, m.in. opracowany metodą typologiczną referat V. Ehrlicha (USA) "Obrazy poety i poezji w słowiańskim romantyzmie i neoromantyzmie", w którym zestawiono Krasińskiego ("Nie-Boska"), Briusowa i Błoka, oraz kontaktologiczny referat E.P. Kiriliuka (ZSRR) "Ukraińscy pisarze - rewolucyjni demokraci a literatury Słowian zachodnich i południowych XIX w.". Żałować należy, że nie został wygłoszony, choć w wydawnictwach kongresowych opublikowany, referat P.K. Wołyńskiego (ZSRR) "Romantyzm ukraiński w związku z rozwojem romantyzmu w literaturach słowiańskich", głęboka synteza ukazująca m.in. doniosłą rolę twórczości polskiej.

Referowano także bardziej szczegółowe, polonistyczne zagadnienia. H. Segel (USA) podjął temat "Mickiewicz i arabska kasyda" i nawiązując do "orientalizmu" w polskim romantyzmie, bliżej zajął się Mickiewiczowską parafrazą "Szanfarego" oraz "Farysem" jako szczytowym wyrazem stylu "arabskiego", wiernym odbiciem ducha starożytnej arabskiej kasydy; J. Bourilly (Francja) zaś wygłosił komunikat "Słowackiego >Podróż na Wschód<". Tu także wymienić trzeba wystąpienia dwu polonistów jugosłowiańskich: Dj. Živanovicia "Polonofilstwo Serbów i Chorwatów w pierwszej połowie XIX w. jako podstawa wzmożonego zainteresowania literaturą polską" oraz S. Subotina "Henryk Sienkiewicz w serbskiej i chorwackiej krytyce literackiej i publicystyce". Dj. Živanović uwidocznili rolę nie uwzględnianych dotąd należycie a ważnych dla Serbów i Chorwatów ośrodków polonofilstwa w Bratysławie, Grazu i in., S. Subotin wskazał na paradoksalny fakt, że wielka w społeczeństwie serbskim i chorwackim popularność Sienkiewicza nie znalazła właściwego odbicia w krytyce literackiej i publicystyce.

Polską literaturę XX w. uwzględniły trzy szerzej zakrojone referaty: D.F. Markow (ZSRR) podjąwszy problem "Kształtowanie się realizmu socjalistycznego w literaturach Słowian zachodnich i południowych" stosunkowo szeroko uwzględnił twórczość W. Broniewskiego i B. Jasińskiego. Referat ten był zresztą jednym z kilku poświęconych zagadnieniu realizmu socjalistycznego. Wystąpienia na ten temat przygotowali literaturoznawcy

bułgarscy, z Niemieckiej Republiki Demokratycznej, a także z Czechosłowacji, skupiając uwagę z jednej strony na genezie twórczości socjalistycznej (tzw. literatura proletariacka, awangardowe kierunki lat dwudziestych, twórcze nawiązania do rewolucyjnego romantyzmu i stopniowe przejście do realizmu), z drugiej zaś - na problemie metody twórczej realizmu socjalistycznego. Ale do szerokiej dyskusji, która wyjaśniłaby szereg istotnych i spornych kwestii, nie doszło.

Żywsze echa wywołał natomiast referat O. Bartoša (ČSRS) "O satyrze groteskowej w literaturach słowiańskich XX w.", nazbyt chyba silnie akcentujący bojowo społeczną funkcję tego nurtu twórczości. Bartoš stosunkowo wiele miejsca poświęcił K.I. Gałczyńskiemu i S. Mrozkowi.

Wreszcie wymienić należy kontaktologiczny referat G.D. Werwesa, J.L. Bułachowskiej, W.P. Wedinej "Ukraińsko-polskie związki literackie w XX w."

Na Kongresie występowali jako członkowie obcych delegacji także Polacy. Bez echa jednak pozostał referat J. Pietrkiewicza (W. Brytania) "Polska literatura w kontekście zachodnioeuropejskim", natomiast komunikat M. Giergielewicza (USA) "Prus a Gonczarow", wyciągający zbyt daleko idące wnioski z powierzchownych zbieżności "Lalki" z powieściami rosyjskiego pisarza, wywołał żywe zastrzeżenia.

Ogólnie stwierdzić trzeba, że tematyka polska w wystąpieniach obcych delegacji sprawiała wrażenie dosyć przypadkowej, lecz to cecha całej historycznoliterackiej części programu Kongresu. A zestaw referatów oficjalnej delegacji polskiej także wykazuje istotne luki i dysproporcje w tym względzie.

Tak się złożyło, że delegaci nasi nie zaprezentowali żadnego referatu staropolskiego. Autorzy ogłoszonych w tomie "Z polskich studiów slawistycznych" prac: Z. Szmydtowa ("Kochanowski na tle polskiego i europejskiego Renesansu") oraz K. Budzyk ("Średniowieczne i renesansowe tradycje dawnego bajkopisarstwa polskiego") nie byli w Sofii obecni; J. Krzyżanowski wystąpił w podsekcji folklorystycznej ("Systematyka bajki polskiej"), natomiast jego referat "Znowu o >Bogurodzicy<", stawiający nową hipotezę powstania tej pieśni, nie został niestety włączony do programu.

Oświecenia dotyczył jeden ogólny referat, Z. Libery "Główne problemy kultury i literatury polskiego Oświecenia w świetle ostatnich badań", dopełniający w sposób istotny inne wystąpienia poświęcone temu okresowi historii kultury Słowian.

Stosunkowo najobszerniej, bo aż w trzech pracach, uwzględniony został romantyzm. Szeroko problem potraktował M. Jakóbiec w referacie "U źródeł romantycznej ludowości niektórych literatur słowiańskich", faktycznie obejmującym Słowiańszczyznę wschodnią, Polskę i Słowiańszczyznę południową. Zarówno samo zagadnienie, tak dla romantyzmu istotne, jak i postulaty badawcze wywołały żywą dyskusję. Na odcinku polsko-rosyjskim skupił uwagę S. Fiszman: "Problem historyzmu w polskiej i rosyjskiej literaturze romantycznej"; J. Magnuszewski zaś w referacie "Polski romantyzm a literatury zachodniosłowiańskie" przedstawił syntetycznie rolę polskiej twórczości w Czechach, Słowacji i na Łużycach.

Pozytywizmu dotyczył tylko jeden referat - J. Kulczyckiej-Saloni "Bolesław Prus w oczach potomnych", Młodej Polski także tylko jeden - K. Wyki "Młoda Polska jako problem i model kultury" (streszczenie artykułu o poglądach L. Krzywickiego, ogłoszonego w kongresowym zeszycie "Pamiętnika Literackiego"). Jeszcze dotkliwsza luka wystąpiła w odniesieniu do XX w., gdyż z grona delegacji oficjalnej tylko M. Bobrownicka wygłosiła komunikat na dosyć szczegółowy temat "Karol Čapek na scenach polskich". Do powyższego wyliczenia dodać jeszcze trzeba tekstologiczny referat K. Górskiego "Zasady opracowania aparatu krytycznego do wydania >Dzieł wszystkich< Adama Mickiewicza" oraz B. Zakrzewskiego "Śląska pieśń ludowa w zbiorach z okresu romantyzmu" (na posiedzeniu podsekcji folklorystycznej). Żałować więc należy, że zamieszczone w polskiej publikacji kongresowej prace o Orzeszkowej, Sienkiewiczu, Wyspiańskim, Dąbrowskiej nie zostały w Sofii zreferowane.

Istotnych luk i dysproporcji nie zmieniły zasadniczo wystąpienia Polaków poza oficjalną delegacją. Z nich na bliższą uwagę zasługują T. Ulewicza "Związki kulturalne i literackie polskie ze Słowiańszczyzną południowozachodnią w dobie humanizmu i renesansu", faktycznie jedyny nasz staropolski referat, nb. operujący bardzo bogatym materiałem, Nieznane, a mające znaczenie dla literatury bułgarskiej fakty recepcji polskich romantyków i poetów Młodej Polski (zwłaszcza Kasprowicza) zasignalizował komunikat T. Dąbek-Wirgowej "Główne zagadnienia stosunków literackich bułgarsko-polskich w pierwszych dziesiątkach XX w."

Poza tym odnotować trzeba następujące wystąpienia polskie: J. Star-nawskiego "Mickiewicz w oczach poetów słowiańskich", W. Frančicia "Wyspiański wśród Słoweńców" oraz H. Czajki "Recepcja literatury bułgarskiej w Polsce do I wojny światowej".

Trudno porównywać w tej chwili wkład polski i innych delegacji. Trzeba by bowiem uwzględnić jeszcze głosy w dyskusjach oraz zapoznać

się bliżej z obfitym dorobkiem wydawniczym z Kongresem związanym. Ale nawiązując do uwag wstępnych warto chyba zaznaczyć, że charakterystyczne dla programu obrad szerokie uwzględnienie zagadnień porównawczych, wyraz tendencji do włączania problematyki slawistycznej w ramy światowe i przekonanie o jedności kultury humanistycznej, winno wpływać i na nasze badania polonistyczne.

Prof. Józef Magnuszewski
Uniwersytet Warszawski

Z obrad sekcji lingwistyczno-literackiej

Sekcja lingwistyczno-literacka w programie Kongresu Slawistów istnieje od niedawna. Została wprowadzona do programu IV Międzynarodowego Kongresu Slawistów na propozycję grupy polskiej. Jej treścią miały być zagadnienia lingwistycznie rozumianej poetyki wraz z zagadnieniami praktycznymi, które mogą być rozwiązywane tylko w oparciu o znajomość językowej formy utworu literackiego, a więc wraz z takimi zagadnieniami, jak problemy tekstologii i przekładu.

W programie IV Międzynarodowego Kongresu Slawistów na treść tej Sekcji złożyła się niewielka grupa referatów czy to przeniesiona z innych Sekcji, czy to specjalnie dla tej Sekcji opracowana, jak dwa referaty polskie: "Miejsce nauki o wierszu w literaturoznawstwie" i "Miejsce nauki o wierszu w językoznawstwie".

Sekcja zyskała stałe prawo obywatelstwa w programach Kongresu i w V Międzynarodowym Kongresie Slawistów jej referaty stanowiły już pokaźny zespół 47 tekstów. Trzeba jednak powiedzieć, że przydział referatów do tej Sekcji zależał co najmniej w równej mierze od sytuacji organizacyjnej referenta, co od treści referatu. Referaty bowiem o treści typowo przynależnej do tej sekcji znalazły się w sekcjach innych, przede wszystkim w sekcji folkloru, jeśli referent reprezentował instytucję, w której ta problematyka nie jest organizacyjnie wydzielona.

Pokaźny zespół 47 referatów, reprezentujących różne tradycje i różne języki naukowe i etniczne trudno jest omówić na niewielu stronach "Biuletynu Polonistycznego". Jedno jednak trzeba powiedzieć, przodujące pod względem zarówno jakości, jak ilości były referaty z zakresu nauki o wierszu. Ilustruje to już ich ilość: spośród 47 referatów - 14 poświęcono wierszowi. Nie byłoby w tym nic dziwnego, ta od dawna związana z

językoznawstwem, najłatwiej dająca się formalizować dziedzina wiedzy o formie literackiej dysponuje najbogatszą tradycją. To, co było interesujące, to zjawisko pewnego wspólnego ogólnego kierunku zainteresowań, które charakteryzowało ten typ referatów. Na czoło mianowicie wysuwało się zagadnienie wiersza i treści rozumiane w sposób bardzo różnorodny, czy to jako zagadnienie formatu wiersza i pojemności składniowej, czy to jako zagadnienie semantycznej funkcji specyficznie wierszowej intonacji, czy wreszcie jako zagadnienie jednostkowego potraktowania danej struktury wersyfikacyjnej jednego utworu i sposobów modulacji wiersza przy pomocy takiego, a nie innego wypełnienia go składnią. W ramach tej szerokiej problematyki znalazło także wyraz zainteresowanie dla metrycznego cytatu i metrycznej aluzji.

Inna cecha charakterystyczna współczesnej problematyki wersyfikacyjnej przejawiała się również w znacznej grupie referatów. Jest to mianowicie próba uściślenia tej dziedziny przy pomocy metod matematycznych. Trzeba powiedzieć, że jest to dziedzina szczególnie podatna zarówno dla matematycznego modelowania, jak i dla metod probabilistycznych. Jak dotąd, wydaje się, że pozytywne efekty osiągnięto raczej w tym drugim zakresie. Próba modelowania wiersza pokazana przez jednego z gospodarzy Kongresu operowała, jak się wydaje, zbyt apriorycznymi kategoriami, nie odpowiadającymi rzeczywistemu charakterowi niedostatecznie znanego materiału językowego.

Obok zagadnień wiersza drugie co do liczebności zagadnienie, to problem stylu jednostki i szkoły. W tym zakresie wydaje się, że do elementarnego nawet porozumienia i wytworzenia wspólnego języka jest jeszcze daleko.

Na tym tle charakterystyka polskiego udziału w tej sekcji musi wypaść chyba pozytywnie. W sensie zespołu ludzi, który tam prezentował swoje osiągnięcia, byli to w pierwszym rzędzie ludzie młodzi, świadczący o rosnącym zainteresowaniu dla tej właśnie problematyki. Problematyka przedstawiona przez polskich uczestników wskazywała na ich zainteresowania dla pojemności semantycznej formy wiersza i dotyczyła tylko w sensie egzemplifikacji indywidualnej realizacji i formy. W zakresie metod matematycznych, myślę, że po stronie polskiej były próby najbardziej przemyślane i dojrzałe. Jest rzeczą charakterystyczną, że z tego punktu widzenia grupę polską charakteryzowały raczej zainteresowania statystyczne niż zainteresowania dla tych możliwości, które by ewentualnie mogła wnieść teoria informacji.

Ten stan rzeczy wskazuje na to, że przynajmniej w jednej dziedzinie, w dziedzinie metryki, dojrzeliliśmy do poważnych prac o całościowym i syntetycznym charakterze, których wynikiem mogłaby być porównawcza metryka słowiańska, i że prace te mogłyby być przedmiotem wysiłku slawistów wielu krajów.

Prof. Maria Renata Mayenowa
Instytut Badań Literackich

Z obrad sekcji folkloru

We wrześniu w obrębie V Kongresu Slawistów pracowała osobna sekcja zajmująca się sprawami literatury ludowej. W obradach brali udział folklorysty amerykańscy, bułgarscy, czescy, duńscy, jugosłowiańscy, polscy, radzieccy i rumuńscy, poruszano problemy bądź ogólne, bądź szczegółowe.

Z pierwszych jeden dość nieoczekiwanie wysunął się na miejsce bardzo istotne, mianowicie sprawa edytorska: jak wydawać teksty ludowe, i to nie zapisywane dzisiaj, bo tu nie ma (na pozór przynajmniej) większych kłopotów, lecz teksty "klasyków folkloru", ludzi tej miary, co bracia Grimm w Niemczech, Wuk Karadzić w Jugosławii, Kolberg w Polsce, Afanasjew w Rosji. Wiadomo dzisiaj, iż zbieracze ci ogłaszali teksty pieśniowe i prozaiczne w postaci nie koniecznie autentycznej, bo tak czy inaczej literacko wygładzonej. Rozpatrzenie i rozwiązanie występującego tu kompleksu zagadnień będzie przedmiotem obrad specjalnej komisji, powołanej w Sofii, a mającej przygotować materiał na kongres VI, który w r. 1968 zbierze się w Pradze. Powstanie tej komisji dowodzi, iż folklorystyka, która przewijała się stale w pracach kongresów dotychczasowych, wywalcza sobie miejsce odrębne.

Z dziedzin szczegółowych jedna zwracała uwagę, problematyka ludowej epiki rosyjskiej, sławnych bylin, pełnych zagadek, zwłaszcza w zakresie swej formy wierszowej. Niezmiernie interesujące debaty radziecko-amerykańskie świadczyły, że w zakresie tym prowadzi się badania bardzo precyzyjne, wiodące do zupełnie realnych rozwiązań. Obok tego całkiem wyraźnie zarysowała się konieczność badań nad pieśnią ludową o akcentach społecznych, robotniczą, proletariacką i partyzancką.

Przechodząc wreszcie do spraw o najwęższym zakresie, spotykanych w wydawnictwach kongresowych, spraw, które do głosu dochodzą w "przyczyn-

kach", zwrócić warto uwagę na trzy pozycje nieobojętne z naszego stanowiska. Tak więc moskiewski "Russkij folklor" w roczniku VIII, ofiarowanym Kongresowi, przyniósł artykuły prof. Pozdniejewa o polskich pieśniach ludowych i popularnych, spisywanych w rosyjskich śpiewnikach z w. XVIII; ich odnalezienie znacznie powiększa wiedzę o dawnej pieśni polskiej. W tymże roczniku dr Leszek Kukulski rozwiązał zagadkę, nad którą biedzili się badacze "Pana Tadeusza", ustalił mianowicie rosyjskie źródła opowiadania Rykowa o Napoleonie i Suworowie. W warszawsko-praskich studiach kongresowych ("Studia z dawnej literatury polskiej, czeskiej i słowackiej") dr H. Kapełuś ogłosiła szkic o sennikach staropolskich, o których u nas nic się nie wiedziało, a które sięgają wieku XVI. Oba te szkice powstały w Pracowni Literatury Ludowej IBL, skąd wyszły i dwa inne, pióra piszącego te słowa.

Prof. Julian Krzyżanowski
Instytut Badań Literackich

Komisja Edytorsko-Tekstologiczna V Międzynarodowego Zjazdu Sławistów

Problematyka edytorsko-tekstologiczna nie pojawiała się w programie dawniejszych międzynarodowych zjazdów sławistów. Na IV Zjazd, który się odbył w Moskwie we wrześniu 1958 r., zgłoszony został jeden referat z tego zakresu ("Co rozumieć przez wolę autora przy sporządzaniu poprawnej edycji tekstu"). Wynikiem ożywionej dyskusji nad powyższym referatem był wybór specjalnej Komisji Edytorsko-Tekstologicznej, która miała przygotować na najbliższy zjazd sławistów różne zagadnienia z zakresu wymienionej problematyki. Wybrano do niej przedstawicieli 13 krajów, a mianowicie: Austrii, Bułgarii, Czechosłowacji, Francji, Holandii, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Niemieckiej Republiki Federalnej, Polski, Rumunii, Szwecji, Węgier, Wielkiej Brytanii i Związku Radzieckiego. Przewodniczącym Komisji został prof. K. Górski, zastępcą przewodniczącego - prof. D.S. Lichaczew (Leningrad), a sekretarzem pani E.L. Jefremenko (Moskwa). Później dokoopotowany został przedstawiciel Jugosławii - prof. R. Lalić (Belgrad), odpadło natomiast przedstawicielstwo Holandii. Na miejsce p. Jefremenko wszedł dr Zbigniew Goliński (Warszawa).

Sesja Komisji odbyła się we wrześniu 1961 r. Zjawili się na nią przedstawiciele Czechosłowacji (prof. dr Felix Vodička i dr F. Mareš),

Jugosławii (prof. dr R. Lalić), Niemieckiej Republiki Demokratycznej (dr W. Düwel), Polski (prof. dr K. Górski, prof. dr P. Zwoliński, dr Z. Goliński i przedstawicielka Biblioteki Narodowej w Warszawie) oraz Związku Radzieckiego (prof. D.S. Lichaczew, prof. W.S. Nieczajewa). W rok potem Komisja odbyła nową trzydniową sesję (26-28 IX 1962), w której wzięli udział wszyscy uczestnicy sesji poprzedniej, z wyjątkiem prof. W.S. Nieczajewej i dra Düwela, nowymi natomiast uczestnikami byli: prof. dr K. Wyka, dr Peter Király (Węgry), dr Schuster-Šewc (Niemiecka Republika Demokratyczna) i dr A.M. Uszaków (ZSRR).

Dorobek obu sesji można podzielić na prace o charakterze praktycznym i teoretycznym. Do pierwszych należy: opracowanie projektu zasad katalogowania rękopisów starsłowiańskich (autorami projektu byli: F. Mareš i M. Bogatcowa), jak również opracowanie zbiorowego dzieła pt.: "Tekstologia w krajach słowiańskich" (autorowie referatów: K. Mirczew, P. Dinekow, F. Vodička, K. Górski, D.S. Lichaczew, W.S. Nieczajewa; redakcja całości - K. Górski), które ukazało się drukiem w przeddzień V Zjazdu Słowistów.

W zakresie teoretycznym przedyskutowano następujące zagadnienia:

1. sprawa pojmowania terminu "wola autora" (w zasadzie przyjęto wnioski, proponowane w pracy K. Górskiego zgłoszonej na IV Zjazd Słowistów);
2. sprawa atrybucji tekstów literackich na podstawie kryteriów językowych (uznano, że badania tego typu winny mieć charakter kompleksowy, tzn., że wyniki ich winny znaleźć potwierdzenie przy pomocy wszelkich dostępnych badaczowi metod);
3. sprawa pojmowania terminu "tekst" (podstawą dyskusji był referat prof. K. Wyki; Komisja nie sformułowała jednak żadnych ogólnie przyjętych wniosków, uznając konieczność opracowania tego problemu);
4. sprawa istoty i zadań tekstologii (ujawniła się tendencja:
 - a. do uznania tekstologii za osobną gałąź badań literackich, której zadaniem byłoby odtworzenie historii powstawania tekstu i jego ustalenie zgodnie z intencją twórczą autora, b. do stwierdzenia, że tekstologia nie powinna być poczytywana za coś pełniącego jedynie służebną funkcję dla celów edytorskich);
5. sprawa nowych metod opracowania aparatu krytycznego (Komisja uznała słuszność propozycji zawartych w pracy K. Górskiego pt. "Zasady opracowania aparatu krytycznego do >Dzieł wszystkich< Adama Mickiewicza").

Komisja wysunęła również postulaty w zakresie prac, które powinny być podjęte w przyszłości. A mianowicie:

1. opracowanie ogólnego katalogu zbiorów rękopisów starosłowiańskich (postanowiono prosić czeskosłowacką Komisję Edytorsko-Tekstologiczną o przygotowanie odpowiedniego projektu);

2. opracowanie projektu instrukcji dla uzgodnienia znaków konwencjonalnych w wydaniach tekstów słowiańskich (dla tekstów średniowiecznych podjął się tego zadania prof. D.S. Lichaczew, dla tekstów nowożytnych - prof. K. Górski);

3. podjęcie prac w zakresie problematyki tekstologii folkloru (postanowiono zwrócić się do uczestników radzieckich i jugosłowiańskich Komisji o opracowanie referatów na ten temat);

4. opracowanie rozprawy uogólniającej dotychczasowy dorobek teoretyczny Komisji w celu opublikowania jej w poszczególnych krajach słowiańskich (zadanie to powierzono K. Górskiemu);

5. odbycie podczas V Międzynarodowego Zjazdu Słowistów w Sofii posiedzenia Komisji Edytorsko-Tekstologicznej.

Posiedzenie Komisji podczas V Zjazdu istotnie się odbyło, ale skutkiem ogólnego rozplanowania prac Zjazdu rozporządzało zaledwie czasem dwóch godzin, które wystarczyły jedynie na sprawozdanie z dotychczasowych prac, wybór nowych członków Komisji i zaplanowanie jej prac na przyszłość. W wyniku nowego ukonstytuowania się Komisji dotychczasowy przewodniczący i zastępca przewodniczącego pozostali na swoich stanowiskach. Drugim zastępcą przewodniczącego wybrano prof. Vodičkę. Wszli do Komisji dwaj przedstawiciele Rumunii, żywo zainteresowani problematyką edytorską tekstów słowiańsko-rumuńskich. Sekretarzem Komisji pozostał nadal dr Z. Goliński. Wobec tego, że do najbliższych zadań Komisji ma należeć rozpatrzenie zagadnień tekstologii folkloru, ze strony polskiej zgodził się wziąć udział w pracach Komisji prof. J. Krzyżanowski. Czas, który pozostał członkiem Komisji po jej reorganizacji, został obrócony na zreferowanie pracy prof. K.W. Czystowa (Leningrad) pt. "Współczesne problemy tekstologii rosyjskiego folkloru" i dyskusję nad nią. Na propozycję przedstawiciela Jugosławii, prof. R. Lalića, postanowiono następną sesję Komisji odbyć w roku przyszłym w Belgradzie.

Prof. Konrad Górski

Uniwersytet Toruński